Sartre om judefrågan

JEAN-PAUL SARTRE: Tankar i judefrågan. Bonniers. 5:25.

SARTRE HAR med sin nu på svenska utgivna stridsskrift mot antisemitismen än en gång visat sig vara en lika anspråksfull som oredig tänkare. Några studier av det behandlade ämnet synes han inte ha bedrivit, vad som är originellt är blott den avslutiga och ansträngt "djupsinniga" form i vilken enkla reflexioner presenteras. Härtill kommer att i centrala frågor ogenpunkterna är motsägande och var för sig ohållbara — den olustigaste av kombinationer.

Antisemitismen (med vilken ras- och religionsfördomar i huvudsak likställes) skildras först som en blandning av världsåskådning och karaktärsdrag. Antisemiten, som i grunden "önskar och förbereder judens död", är en olycklig, livsfientlig människa, som ytterst drives av "skräcken för människans lott", han har valt — detta ord bildar byggsan till existentialismen — hatet och förstörelsen som livsform. Då han är "oomottaglig för saksakal och erfarenhet" beror detta på att han "från början valt att vara oomottaglig". "Han väljer stenens varaktighet och ogenomtränglighet . . . han väljer att inte förvärva något, inte göra sig förtjänt av något . . . han väljer slutligen att Det Goda är på förhand givet, något som står utom fråga . . ." I denna stil fortsätter Sartre på flera totalt sidor. Liksom tyskarna gjorde de "judendomen" gör han antisemitismen till ett slags metafysik.

I den mån Sartre vill uttrycka att en viss psykologisk disposition sammanhänger med antisemitism har han säkerligen rätt, och han understryker härvid en gammal och erkänd tankegång. Men lika uppenbart är att denne disposition blott är en av många faktorer. Med satser som de här återgivna förklaras inte varför antisemitismen är stark i ett land, under ett skede eller i en samhällsklass, men svag i andra länder, under andra skeden eller i andra samhällsklasser. Sartre driver emellertid inte sin linje konsekvent, tvärtom. Att han hävdar antisemitismens oemottaglighet för saksakal hindrar honom inte att föreslå bildandet av en förening för upplysningsarbete i judefrågan. Hans betonande av de individualpsykologiska dragens dominerande roll hindrar honom inte att några sidor längre fram förklara att arbetare aldrig är antisemiter — utan att göra gällande att arbetarnas karaktär eller självbestämmelse är en annan än "borgarnas". Det berörda påståendet är för övrigt oriktigt; rasfördomar framträder hos arbetare likaväl som hos andra, då konkurrensen skapar betingelser härför (länför exempelvis sydstaterna i USA).

Tyvärr kastar antisemitismens fiender ofta om motståndarnas tankegång och gör sig skyldiga till dumheter av principiellt samma beskaffenhet. Så och Sartre. Judarna blir i hans framställning de enda bra människorna i världen. De tänker universellt och är milda och goda. "De är lidelsefulla fiender till vådet. Och denna envetna fredlighet, som de bevarar mitt under de grälligaste förföljelser, detta sinne för rättvisa och förnuft, som de sätter upp som sitt enda försvar mot ett fientligt, brutalt och orättvist samhälle, är kanske det bästa i de budskap de bringar oss och det sama märket på deras storhet."

Att judarnas uppträdande i Palestina jävar detta omdöme är inte det väsentliga. Det viktiga är att Sartre — liksom antisemiterna — tror på speciella judiska egenskaper. Är det här fråga om nedärvda drag? Inte heller här är Sartre konsekvent. Ofta påstår han att judarnas handlingssätt helt bestämmes av situationen, dvs. av antisemitismen (vilket skulle innebära att antisemitismen varit värdefull genom att frambringa världens bästa människor). Men dessemellan fäller han omdömen som måste utgå från förställningen om nedärvda judiska drag; han kan ju inte mena, för att anknyta till det ovan citerade uttalandet, att judarnas fredlighet blott beror på deras svaghet, ty då vore berömmet absurt.

I det hela kommer, såsom dessa anlydningar visar, Sartre fram till ett slags cirkelförklaring. Judarna förföljs på grund av de andras onska, och judarnas särställning och särart beror på att de förföljs. Ansatser till mera rimliga tankegångar görs, men de drunknar i de allmänna fraserna svall.

Hur skall då judefrågan lösas enligt Sartre? Han talar både om en social revolution och om en liberal propaganda som botemedel, men av större intresse är hans ställningstagande till assimilationstanken. I och för sig är assimilation önskvärd. Judena "rationalism . . . hans kritiska sinne . . . hans humanism gör honom till ett oumbärligt salt i detta samhälle". Antisemitismen — icke judarna — hindrar emellertid assimilation, skriver Sartre. Men samtidigt hävdar han att assimilationen skulle "förinta en andlig gemenskap, grundad på seder och höjelser, till förmån för ett nationellt kollektiv". Här är alltså den judiska gemenskapen ett hinder. "Det är m e d hans (judens) karaktär, hans seder, hans smaktinriktning, hans religion, hans namn, och hans fysiska egenskaper som vi b ö r acceptera honom." Man kan instämma i denna tankegång — men den förnekar just assimilationens möjlighet eller värde ur judisk synpunkt. Här som överallt annars ramlar Sartre mer mellan stolarna.

Blott på några få punkter har Sartres skrift här granskats; nästan varje sida inbjuder till liknande analys. Vi har på svenska flera utmärkta kritiska undersökningar av antisemitismen, i första rummet professor Valentins. De som önskar upplysning i ämnet bör gå till dessa arbeten och icke till Sartres tråkiga och förvirrade bok.

Herbert Tingsten

KARIN BOYE

intar en obestridd rangplats bland moderna svenska författare. Hennes författarskap är ett konstnärligt högtstående uttryck för en nobel människas personlighet och äger både lidelse och klarhet. Läsare ur alla läger kan hämta stimulans ur hennes verk.

Nu utges Karin Boyes

Samlade skrifter

omfattande romaner, noveller, dikter, artiklar etc., redigerade och försedda med kommentarer av fil. dr Margit Abenius

Sammanlagt 11 volymer:

1. **Astarte.** Roman. 4:50
2. **Mertt vakaat.** Roman. 4:50
3. **Kris.** Roman. 3:50
4. **För lite.** Roman 5—6 inb. 1 en volym 11:50
5. **Kallocain.** Roman. 4:— inb. 5:—
6. **Uppgörelser.** Noveller. 4:50
7. **Ur funktion.** Noveller. 5:50
8. **Behållaren.** 7:50, inb. 10:50
9. **Tendens och verkan.** 5:50, inb. 8:50
10. **Dikter.** 7:50, inb. 10:50
11. **Varia.** 5:50, inb. 8:50

6—7 inb. 1 en volym 13:50

De fem första volymerna nu utkomna

BONNIERS

Turistresor till 1800-talet

ATT LÄSA *Turistföreningens årsskrift* är nämera att göra en resa i tiden, mer eller mindre fyndigt kombinerad med en i rummet. Årgång 1948, ägnad åt 1800-talet, inledes med, om man så vill, två överraktskaptor. Gunnar Westin Silverstolpe ger en klar och mycket instruktiv orientering över framför allt näringslivet under ett århundrade som såg vår befolkning fördubblas, vår tackjärnsproduktion femdubblas, vår trävaruutförvärkning och import mer än tiodubblas och vår jordbruksproduktion bli över tre gånger så stor per inom denna näringsgren sysselsatt person. Det förklarar varför författarens skämtsamt tilltagetade förslag till period-indelning — enligt vilken "den så kallade fortiden och dess fortsättning i den så kallade medeltiden här i landet slutade år 1850" — blir mycket mer än lustighet. Den andra kartbilden är uppgjord av Adolf Schück i form av en kort krönika över vad som tilldrog sig i Sverige (och i någon mån i utlandet) under 1800-talet vid vissa, väl valda tidpunkter.

På denna snabbt men ändå sollitt uppförda grund har ett dussin författare byggt vidare. Jalmar Furusåog skriver om järnbruken i Bergslagen och Värmland, Lars Madsén om trävaruindustrin i Adalen, Axel Granholm om järnvägsbygget i övre Norrland, Ivar Ohman om arbetarrörelsen och den berömda Sundsvallastrejken 1879, Albin Widén om emigrationen och svenskarna i Amerika. Det är flärdfritt skrivna reportage och uppsatser med små närbilder instuckna bland, helt naturligt, relativt summariska referat av utvecklingen. Om artiklarna ibland skulle kunna sägas ha en lätt traditionell torrhet, så är det en torrhet som i varje fall anmälaren föredrar framför klatschigheten i den journalistik som förekrades av Gunnar Ullenius, vilken dekorerar sin översikt över jordbrukshanteringens märkesmän och mönstergårdar med ett sådant övermått av maskingjorda stålblommor att de till och med smyckar behandlingen av kommunikations- och näringsproblem och förlänar torra fakta ett slags komisk poesi. Men han ger även exempel på den patriarkalism som tillät kammarherren-godsägaren att kalla upp sin torpare till herrgården för erhållande av kammarherrlitt prygel.

I den flott retoriska stilen går också Sten Söderbergs uppsats om Göta kanal, vilken som kria säkert av mången modersmålslärare skulle ha belönats med stort A.

Ett fynd, särskilt ur årsskriftens synpunkt, är Ruth Hamrin-Thorells idé att göra om den resa som Almquists Sara och Albert gjorde för en 110 år sedan från Stockholm till Lidköping, först med ångfartyget "Yngve Frey" och sedan med hästskjuts. Författarinnan är full av rande idyllstandé, uti själva sitt yrke berövade det tillfälle till tankeansträngning, som ett annat levnadssätt och en annan försörjningsom skulle kunna framkalla — huru skulle de kunna vara annorlunda!

Om hur ofantligt annorlunda Sverige har blivit i socialt, ekonomiskt, hygieniskt, industriellt och jordbruksmässigt avseende, om hur förändrade kommunikationerna, naturuppfattningen och sederna har blivit på hundra år ger även årsskriftens korta artiklar det klaraste besked. Lika starkt förnimmer man hur fullkomligt oförutsedd denna utveckling har varit. 1800-talet framstår i påfallande grad som ett överraskningarnas århundrade. Ännu frågar sig om det skall bli fallet även med 1900-talet.

Knut Jaensson

Jur. kand.-examen avlades på torsdagen i Lund av C. M. Sivebörg, id.

Nytt byggtillstånd för Halmsjöfältet

Ansökan om byggnadstillstånd för de fortsatta arbetena vid storflygplatsen i Halmsjön gäller 230 mm, omfattar överdirektör Gunnar Jonsson i byggnadsdelegationen för flygplatsen. Han hoppas att frågan skall knäckas någon gång i början av nästa vecka.

Under vintern har spräningar utförts för avloppsskulverten under stora hanen, och det enda som gäre just nu ute på fältet är en del avslutande arbeten i samband härmed. För några veckor sedan annonserades de fortsatta arbetena ut på entreprenad, och så fort tillståndet kommer skall entreprenör antas. Arbetena gäller dränering, gjutning av kulverter och schaktningar. Därefter skall marken få tid att sätta sig innan gjutningarna på hanorna påbörjas nästa år. En hana beräknad bli färdig 1950 på hösten och en annan ett år senare.

— Det är viktigt att byggnadstillståndet inte fördröjs, om vi skall hänga med i den internationella konkurrensen, förklarar hr Jonsson. I Danmark kompletteras för närvarande Kastrup utanför Köpenhamn och i Norge Sola vid Stavanger.

Bokhylla i alm, 100×96 cm. ..... 91:—
" i mah., 100×96 cm. ..... 103:—
" i alm, 120×96 cm/ ..... 105:—
" i mah., 120×96 cm. ..... 115:—
" i alm, 120×96 cm. ..... 142:—
" i mah., 150×96 cm. ..... 157:—

Detta hittar Ni hos **JÖRNS**

Affären med de låga priserna.
REGERINGSGATAN 5

Dagens aktuella råd från "Klänningar"

Annu så länge har ju inte vårens värme kommit på allvar. Men något nytt, något fräscht, något i vårens moderna färger vill Ni ha. "Klänningar" föreslår: En *tvådelad* klänning i *jersey*. NK har sådana i vackra pastellfärger i prislägen

92:—, 115:—

Klänningar, fina som små mellanklänningar, även de i jersey, i blau, gult, rosa, beige m. m.

92:—, 115:—

Klänningsavdelningen, 1 tr.

Ur Nordiska Kompaniet

Winborgs APELSINMARMELAD

— tillagad av apelsiner, pommeranser och socker efter engelskt originalrecept.

★ Vakuumförpackningen bibehåller marmeladens förnämliga smak, arom och konsistens även under längre förvaring.

DEMONSTRATION och AVSMAKNING PÅ NK:s LIVSMEDELSAVDELNING FREDAG och LÖRDAG.

NK-bors MATSPALT

Fiskmiddagarna kan varieras i det oändliga

nu när det finns så många fisksorter att välja på.

Färsk vitrull, storlek I, pr kg		*1:10*
Strömming, pr kg		*1:35*
Braxen	pr kg	*1:40*
Vitling		
Abborre	pr kg	*2:—*
Berggtorsk, hel o. halv		
Spätta, storlek II		*2:50*
Torskfilet, pr kg		
Saltsjögädda	pr kg	*3:—*
Kummel, hel och halv		
Flådd skädda		
Sjötunga, storlek II		*4:25*
Gös, pr kg		*8:50*
Färsk lax, pr kg		

Grönsakerna är de bästa delikatesserna just nu

Färsk svensk potatis.
Färsk sparris.

Stor sallad, pr stycke	*50 öre*
Goda rädisor, pr knippa	*35 öre*
Vacker spenat, pr hekto	*65 öre*
Färsk gurka, pr hekto	*70 öre*
Dagsfärska champinjoner, pr hekto	*90 öre*

Jordgubbar!

De första svenska jordgubbarna har kommit.

Kupongfritt för söndagsmiddagen

Eftersom det är slutet av kötperioden har Ni väl ont om kuponger. Därför föreslår vi för söndagsmiddagen färsk eller rimmad lammbringa, pr kg *4:00*
Lammstek, pr kg *6:50*

Colmans senap till lammbringan

— det ger den bästa pifen. ¼-delsburk *90 öre*, ½-burk *1:71*, ½-burk *3:30*, 1/1-burk *6:45*

Nu finns åter sardeller

Jugoslaviska sardeller, rullade eller raka filéer. Pr ask *55 öre*, *1:—*

Sprotten i olja

en läckerhet som åter kommit in. 125-gramsask ..... *90 öre*
Sprotten i tomatsås, 125-gramsask ..... *90 öre*

Bjud på Carla-pouléer

när Ni vill bjuda på något extra gott. Eller varför inte gödhöns? Kom också ihåg att vi har finfin renstek!

Gravad lax

— eller färskrökt lax — är den givna fiskrätten så här års för alla laxälskare.

Rökor till vickningen

— på ett isblock — serverade med majonnäs och en ostbricka. Gott!

Pröva alla rätter

från vår Avd. för Färdiglagad Mat . . . och Ni får olika matsedel i flera veckor med verkligt god och välsmagad mat. Den kommer från Carl Larssons förstklassiga och moderna kök.

Brödet för dagen

Sportbröd, ½-kg-paket . . *32 öre*
Extra grovt — extra gott.

Fri avsmakning

av marmelad fredag och lördag. Det är Winborgs apelsinmarmelad i ny, trevlig vacuum-förpackning. Pr ½-glas *1:40*

Allt mat från **A/B Nordiska Kompaniet**

Trafikexpertisen gillar NORDSTJERNAN

lika högt som Nordstjernan-ägaren själv

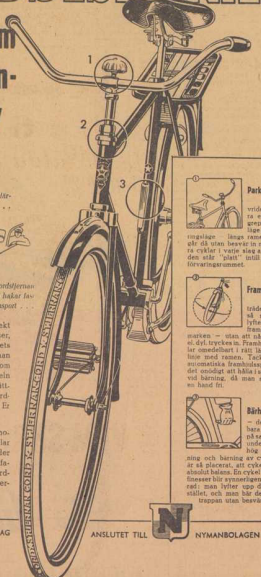

5 000 TRAFIKPOLISER *uppskattar nya Nordstjernan sär-lor att den är lättparkerad . . .*

20 000 DROSCHAUFFÖRER *är glada därför att nya Nordstjernan är en cykel, som tar mindre parkeringsplats . . .*

10 500 STATIONSKARLAR *sparar tid tack vare att nya Nordstjernan är lättare att bära och aldrig hakar fast vid andra cyklar under transport . . .*

Dessa fakta är en direkt följd av de 3 trafik-finesser, som presenteras med årets Nordstjernan. Nordstjernan har alltid varit känd som den speciellt lättåkta cykeln — nu är den dessutom lättparkerad! Närmaste Nordstjernan-försäljare visar Er den nya tidens cykel.

★ Nordstjernans lätta modeller, utrustade med delar av lättmetall (totalvikt under 15 kg), bygger på lång erfarenhet — de första Nordstjernan "lättmetall" tillverkades redan 1939.

Parkeringsstyrel vrides med några enkla handgrepp från körläge till parkeringslänga ramen. Cykeln går då utan besvär in mellan andra cyklar i varje sång av stall, och finns alltså "plats" intill vaggan i förvaringsrummet.

Framhjulsbromsen trädet-funktion så snart man lyfter cykelns framhjul från marken — utan att någon knapp el. dyl. trycktes in. Framhjulet pendlar omedelbart i rätt läge, alltså i bästa med ramen. Tack vare den automatiska framhjulsspärren blir det omöjligt att hålla i styrstyngen vid bärning. då man således får no hand fri.

Barnbagaget — det uppfällbara handlaget på sadelstolpe — underlättar bärning och barning av cykeln. Det är så placerat, att cykeln ligger i absolut balans. En cykel med dessa finesser blir synnerligen lättparkerad; man lyfter upp den i hänglaget, och man har den i kallare trappan utan besvär.

WIKLUNDS VELOCIPEDAKTIEBOLAG — ANSLUTET TILL — NYMANBOLAGEN AB

PRODUCENTERNA COND:S SPHERICAL-CONTACT-SYSTEMANS

© Tingstensamlingen Publicerad med tillåtelse av Dagens Nyheter AB.